

Komissiota uudistetaan eurooppalaisen yhteisen politiikan lujaksi moottoriksi

ovatko tehokkuus ja toimintakykyisyys vastoin kansallisia etuja?

Seppo Tiihonen

Kesä 2002 ja syksy 2003 olisivat olleet oivallisia hetkiä poliittisen vedonlyönnin järjestämiselle Euroopan komission tulevasta koosta. Useimmat pienet EU:n jäsenmaat ovat olleet tyytymättömiä Tulevaisuuskonventin esitykseen, jossa pienet maat menettävät omat täysivaltaiset komissaarinsa laajentuvassa Euroopassa. Isot maat ovat uhkailleet pieniä, että mitään ei saa muuttaa. Pienet eivät uhkailuista välittäneet. Prodin komissio tuli niiden tueksi. Tätä kirjoitettaessa viimeisin lehti uutinen kertoo, että isot maat palauttavat itselleen alkuperäiset kaksi komissaaria. Huutokauppa voisi olla tällä hetkellä parhaassa vedossaan. Kukaan ei tiedä mikä on taistelun lopputulos? Miksi meillekin ei luoda vedonlyöntiä poliittisista kysymyksistä? Saataisiin kerralla ihmiset kiinnostumaan politiikasta ja tässä tapauksessa EU:sta, jota kohtaan kiinnostus on kaikkein vähäisintä. Varsinkin kun laajentuneen unionin poliittisesti tärkein asia, komission koko, tarjoaa kansalaisille suoran osallistumismahdollisuuden.

Tämän kirjoituksen tarkoituksena on tuoda perusteita keskusteluun komissiosta. Artikkelin ilmestyessä kysymys ei liene vielä ratkennut. Kirjoitus valottaa komissiokeskustelun argumentteja. Se ei lavenna keskustelua EU:n muihin instituutioihin, vaikka jäsenmaat ottavat kantaa komissioon osana laajaa perustuslakiuudistusta ja erityisesti osana EU:n institutionaalista kokonaisuutta.

1. NIZZAN SOPIMUKSESTA KONVENTIN EHDOTUKSEEN

Kysymys omasta komissaarista on noussut julkiseen keskusteluun hallitusten välisen konferenssin yhteydessä. Aihe on tärkeä, sillä komissio on Euroopan integraation moottori ja tulisi elu-

Komissiota yritettiin uudistaa jo 1990-luvun lopulla Nizzan sopimuksesta neuvoteltaessa, sillä tuolloin valmistauduttiin unionin laajenemiseen ja siitä aiheutuvaan unionin päätöksenteon ja instituutioiden uudistamiseen. Alkuperäisten, kuuden maan muodostamalle liitolle luotujen komission muodostamisen periaatteiden todettiin olevan toimimattomat yli kahdenkymmenen maan unionissa. Nizzassa päästiin vain osittaiseen ratkaisuun. Unionin laajenemisesta huolimatta pienet maat halusivat turvata oman edustajansa komissiossa. Uudistuksen ensimmäisessä vaiheessa suuret jäsenmaat luopuivat toisesta komissaaristaan. Ne hyväksyivät siten sen, että pienillä mailla säilyy edelleen etuoikeuksia, jotka polkevat väkinkkaiden maiden kansalaisten oikeuksia. Lisäksi pienet maat saivat läpi tasapuolisen rotaation periaatteen. Nizzan sopimuksen mukaisesti komissiosta tulee olemaan 1.11.2004 alkaen yksi kansalainen kustakin jäsenmaasta. Näin menetellään vuoteen 2009 saakka. Siitä lähtien, kun unionissa on 27 jäsenvaltiota, komission jäsenmäärän täytyy olla pienempi kuin jäsenvaltioiden määrä. Komissaarien virkoja kierrätetään tasapuolisesti jäsenvaltioiden kesken. Tarkan jäsenmäärän ja kiertojärjestyksen vahvistaa neuvosto yksimielisesti, kun 27. jäsenvaltion liittymissopimus on allekirjoitettu. Lisäksi päätettiin vahvistaa komission puheenjohtajan valtaa. Uuden sopimuksen mukaan puheenjohtaja päättää komission sisäisestä organisaatiosta varmistaakseen sen toiminnan johdonmukaisuuden, tehokkuuden ja kollegiaalisuuden. Puheenjohtaja organisoii komissiolle kuuluvat tehtävät ja jakaa ne jäsenten kesken. Puheenjohtaja nimittää varapuheenjohtajat muiden jäsenten suostumuksella.¹

Tulevaisuuskonventti teki kesäkuussa 2003

ehdotuksen komission uudistamisesta. Konventti ehdottaa, että kokoonpanoa muutetaan niin, että komissioon nimetään 15 varsinaista jäsentä, ns. eurooppakomissaaria, joihin lukeutuvat komission puheenjohtaja ja unionin ulkoministeri. Ulkoasiainministeriä lukuun ottamatta komission puheenjohtaja valitsee komission jäsenet jäsenvaltioiden tasapuolisen vuorottelun pohjalta jäsenvaltioiden esittämistä ehdokkaista. Kunkin jäsenvaltion on esitettävä kolme ehdokasta, jotka edustavat molempia sukupuolia. Jäsenvaltiota kohdellaan ehdottoman tasapuolisesti päätettäessä siitä, missä järjestyksessä ja kuinka kauan niiden kansalaiset toimivat kollegion jäsenenä. Lisäksi komissioon nimitetään kaikista muista jäsenvaltioista äänioikeuttomia komissaareja, jotka valitaan samoin perustein kuin kollegion jäsenet. Myös he ovat kollegion jäseniä ja siten myös heidän tulee nauttia Euroopan parlamentin luottamusta.

Suomen yksimielinen kanta Nizzan sopimusta valmisteltaessa ja sen jälkeen konventissa on ollut, että komissiossa tulee olla äänivaltainen jäsen kustakin jäsenvaltiosta ja että tehtävänjako komission sisällä perustuu jäsenvaltioiden väliseen tasapuoliseen vuorotteluun. Lisäksi Suomi haluaa turvata komission toiminnan tehokkuuden. Periaatetta ei ole kyseenalaistettu.²

Koska kysymystä komission kokoonpanosta ei voida erottaa muiden EU-instituutioiden roolista, tehtävistä, muodostamisperiaatteista ja päätöksentekosäännöistä, oman komissaarin säilyttämistä koskevaa kysymystä pitää arvioida kokonaispakettina. On eräällä tavalla laskettava minkä hinnan omaa komissaaria koskevasta vaatimuksesta Suomi joutuu maksamaan. En käsittele tuota asiaa tässä artikkelissa.

Konventin esityksen valmistuttua jäsenmaat ovat valmistelleet lopullisia kantojansa. Komission kokoonpano näyttää nousseen yhdeksi visaisimmista kiistoista. Syyskuussa 2003 Prodin johtama Euroopan komissio otti asiaan kantaa. Prodin komission mukaan ”komission kokoonpanon tulisi olla kaikkien jäsenvaltioiden kannalta tasa-arvoisen siten, että jokaisella jäsenvaltiolla olisi edustajansa komissiossa, ja kaikilla komission jäsenillä olisi samat oikeudet ja velvollisuudet. Komission päätökset tehtäisiin komissaarien ryhmissä, joista kukin olisi vastuussa tietyistä toimialueista. Komissio kokonaisuudessaan päättäisi ainoastaan strategisesti ja poliittisesti tärkeistä asioista. Tämä malli perustuu komission nykyiseen käytäntöön, jossa päätöksenteko on hajautettu.”³ Prodin komissio pai-

notti erityisesti komission kollegiaalisen luonteen ja kollegiaalisen vastuun säilyttämistä. Se vastusti jyrkästi sisäpiiriin muodostamista. Kollegiaalisuutta komissio perusteli kansalaisten uskottavuuden säilyttämisellä. Ehdotus äänioikeuttomista komissaareista veisi pohjan komission kollegiaaliselta luonteelta.

Lokakuun lopulla Brysselissä pidetyn hallitusten välisen konferenssin toisen istunnon yhteydessä näyttää ratkaisun yhdeksi malliksi nousseen komission koon suurentaminen. Jokainen maa saisi oman komissaarinsa ja suurille maille palautettaisiin kaksi komissaaria.⁴ Ehdotus unohtaa kokonaan kaiken sen tavoitteenasettelun, mikä komission supistamiselle Nizzan kokousta valmisteltaessa asetettiin, eli tehokkuuden turvaamisen.

2. KESKUSTELUA KOMISSION MUODOSTAMISEN JA TOIMINNAN PERIAATTEISTA

Nizzan sopimusta valmisteltaessa poliittisessa ja tutkijoiden keskustelussa tuotiin esille erilaisia ratkaisuja komission uudistamiseksi. Ratkaisun tulisi turvata samaan aikaan komission tehokkuus, uskottavuus, puolueettomuus, jäsenten tasa-arvo ja kollegiaalisuus. Kunkin keskustelijan painotuksesta ja tavoitteista riippuen ratkaisut ovat erilaisia. Osa keskustelijoista ja kansallisista hallituksista pitää unionin politiikkaa tiukasti hallitusten välisenä toimintana ja unionia valtioiden liittona. Osa hallituksista katsoo sen perustuvan enemminkin yhteisömetodiin. Tällöin unionia voidaan kehittää jopa liittovaltion suuntaan.

Vaikka mailla on erilaisia käsityksiä EU:n luonteesta ja neuvoston ja komission keskinäisistä valtasuhteista, komission tehtävistä konventissa vallitsi yksimielisyys. Niitä ei esitetty muutettavaksi. Komission tehtävät on tiivistettävissä unionin perussopimuksen vaalijan, aloitteentekijän ja poliittisen toimijan rooleiksi. Komission edistää Euroopan yleistä etua ja tekee sitä koskevia aloitteita. Se valvoo perustuslaillisen sopimuksen määräysten sekä toimielinten sen nojalla hyväksymien toimenpiteiden soveltamista. Komissio vastaa unionin talousarvion toteuttamisesta sekä sen ohjelmien hallinnoinnista. Lisäksi komissio hoitaa erilaisia koordinointi-, täytäntöönpano- ja hallinnointitehtäviä. Se huolehtii unionin ulkoisesta edustamisesta lukuun ottamatta yhteistä

ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa sekä muita perustuslaissa erikseen määrättyjä tapauksia. Konventti esitti vahvistettavaksi komission lainsäädännön antamista koskevaa yksinomaista aloiteoikeutta. Konventin esitykset lujittavat komission asemaa suhteessa unionin toimintaohjelmien hyväksymiseen sekä talouspolitiikan koordinaatioon. Suomen hallitus korostaa omassa lausunnossaan komission roolia perussopimusten vartijana ja yleisen edun ajajana.⁵

Vaikka keskustelu unionin kehittämisestä on ollut vilkasta, komission uudistamisen vaihtoehdot ovat jääneet vähäisiksi. Komission pienentämisen pohdintaa on vältetty, sillä sen tiedetään herättävän tiukkaa vastarintaa. Yleinen yksimielisyys vallitsee myös siitä, että suuri komissio ei turvaa tehokkuutta eikä ole toimiva laajentuneessa unionissa. Komission koon muutoksen tekee erityisen ongelmalliseksi se, että muutoksiin tarvitaan aina kaikkien jäsenvaltioiden yksimielisyys. Komission supistamisen yleisin ratkaisu perustuu jäsenten rotaatioon. Sen mukaan suurilla mailla olisi aina oma edustaja, mutta pienet maat joutuisivat vuorottelemaan. Toisena mallina on tuotu esille vaihtoehto, että jäsenmaat muodostaisivat vaaliryhmiä, jolloin jokaisella ryhmällä olisi aina edustaja komissiossa. Ryhmät voitaisiin muodostaa joko maantieteellisellä tai kulttuurisella pohjalla. Muun muassa Maailmanpankin ja Kansainvälisen valuuttarahaston hallitukset/isännistöt (executive boards) kootaan näin. Tämä ehdotus ei ole noussut julkiseen keskusteluun ainakaan yleisesti Nizzan sopimuksen valmistelussa eikä sen jälkeen tulevaisuuskonventin työssä.

Suomalainen keskustelu komission rakenteesta ei ole nostanut esille vaihtoehtoisia malleja. Kimmo Kiljusen aloite ei herättänyt aikoinaan juurikaan keskustelua. Tutkimuksessani Komission hallinnon uudistaminen⁶ esitin yhdeksi vaihtoehdoksi mallia, jossa komission jäsenten lukumäärää vähennetään niin, että jokaisella maalla ei ole omaa komissaaria. Pääpaino ehdotuksessani oli komission päätöksenteon tehokkuuden kehittämisessä, vaikka komissiossa olisi edustaja jokaisesta maasta. Korostin jäsenten nimeämistä ammatillisilla perusteilla ja heidän nauttimansa arvovallan pohjalta huomioon ottaen Euroopan parlamentin poliittiset voimasuhteet. Suomalainen keskustelu on sittemmin painottanut kansallisten etujen turvaamista ja pohtinut sen edellytyksiä. Pääsyä EU:n sisäpiiriin ja ytimeen on pidetty tärkeänä. Sisäpiiriin on katsottu turvaavan parhaiten kansal-

liset edut, sillä oleellimmat päätökset syntyvät siellä klubin jäsenten kesken. Klubiperiaate unohtaa tyystin klubin ulkopuolisten intressit. Olisiko suppea komissio tällainen klubi?

Suomen hallitus on kannattanut vahvaa komissiota, sen kollegiaalista päätöksentekoa ja toimintatapaa sekä jäsenten tasa-arvoisuutta ja yhdenvertaisuutta.⁷ Sen on katsottu turvaavan pienen maan edut ja edustavan yhteistä eurooppalaista voimaa ja avoimuutta paremmin kuin neuvosto, joka on vahvemmin suurten maiden ohjauksessa ja edustaa niiden erivapauksia ja sanelupolitiikkaa. Tämä linjaus lienee syntynyt käytännön kokemuksen pohjalta. Parasta alan kokemusta edustava Suomen ensimmäinen komissaari Erkki Liikanen on syyskuun 2003 alussa puolustanut omaa komissaaria. Hänen mukaansa koko komission uskottavuus heikkenee, jos tulevaisuuskonventin ehdotus toteutuu. "Komission työlle on ratkaisevan tärkeää, että kaikista jäsenmaista on äänivaltaiset komissaarit. Komission pöydän ympärillä tarvitaan koko EU:n poliittinen, maantieteellinen ja historiallinen reaali maailma. ... Ei se tarkoita, että tehdään niin kuin Suomen hallitus haluaa. Mutta on erittäin tärkeää, ettei ratkaisuja tehdä suomalaisten ohi."⁸ Sitä, missä määrin Suomen painottama avoimuus voi toteutua kollegiaalisesti toimivassa komissiossa, joka esiintyy ulospäin yhdellä äänellä eikä tuo esille sisäisiä ristiriitojaan, ei ole pohdittu julkisuudessa. Julkisuus ei toteudu myöskään epävirallisesti toimivissa sisäpiireissä, kuten euro-ryhmässä. Ryhmän ulkopuoliset maat joutuvat kuitenkin sopeutumaan sen periaatteellisiin linjauksiin.⁹

Keskustelu kansallisen komissaarin säilyttämisen tarpeesta ei ole riittävästi pureutunut oman komissaarin säilyttämistä puoltavien argumenttien perusteisiin. Kaikissa kansallisten komissaarien säilyttämistä koskevissa ehdotuksissa painotetaan komissaarin riippumattomuutta ja sitä, että hän ei saa ottaa vastaan ohjeita kansallisilta hallituksilta ja että komission tulee toimia vain eurooppalainen etu ohjeena pitäen. Siitä huolimatta kansallisuutta pidetään lähes kynnyskysymyksenä. Yleensä sitä perustellaan komission legitimitetillä ja komission kansallisella uskottavuudella. Mielestäni se on äärimmäisen tärkeä perustelu. Ilman legitimitettä Euroopan yhtenäisellä politiikalla ei ole tulevaisuutta. Päätöksillä on oltava kansalaisten hyväksyntä. Uskottavuusargumentista huolimatta en kuitenkaan pysty ymmärtämään ristiriitaa, joka johtuu halusta säilyttää kansallinen komissaari,

vaikka hän ei saa edustaa kansallisia etuja. Selitykseksi ei riitä uskottavuuden säilyttäminen kansalaisten keskuudessa. Komission legitimitietargumentti on liian kevyt ollakseen todella uskottava. Täytyy olla jotakin muutakin.

Selitys omalle komissaarille saattaa löytyä komissaarien kabinettien suunnalta. Kaikilla komissaareilla on henkilökohtaiset kabinetit, jotka kootaan pääosin komissaarin kansallisista maanmiehistä. Jos kabineteilla on vähäkään jäljellä sitä alkuperäistä tehtävää, mitä varten ne aikoinaan luotiin, niin kansalliset edut sieltä paljastuvat. Kabinetit eivät ole komission legitimitietin ajamista varten. Ne toimivat kansallisten etujen ajamisen välineenä. Kabinetit ovat ranskalaisen hallitsemismallin ja -tradition tuote. Kabinetit perustettiin ministerin avuksi vartioimaan ministerin poliittisten linjausten toteutumista, sillä poliittinen johto suhtautui epäluuloisesti virkakoneistoon ja piti sitä epälojaalina. Katsoisin kansallisten komissaarien puolustamisen heittävän vahvan varjon komissaarin riippumattomuutta ja yleistä etua painottavien argumenttien ylle. Kansallisten ja eurooppalaisten intressien yhteensovittaminen siitä vaikeutuu. Kabinetit murtavat pohjaa väitteeltä, että kansallisia etuja ei komissiossa ajeta.

Vaikka Eurooppa on ottanut pitkiä askeleita yhtenäisyyden suuntaan ja pyrkinyt irrottautumaan kansallisista ristiriidoistaan, epäluottamus on voimissaan. Suomen maataloussopimuksen jatkamista koskeva keskustelu lokakuussa 2003 tuotti jälleen aineksia komissiota koskevaan keskusteluun. Lehdistön kommentaisteista huokui epäluulo komission kykyyn ajaa yleistä etua ja kansallisen komissaarin toimintamahdollisuuksiin. Komissiota syytettiin pettämisestä. Oppia komissiosta pienen maan turvana on selitetty niin voimakkaasti, että se on kuin Topeliuksen kuvaama hyvä kuningas, johon uskollinen kansa voi aina luottaa.¹⁰ Tuon opin todettiin huonosti sopivan komissioon. Sarterin komission dramaattiseen eroon johtaneet väärinkäytökset ja komission kyvyttömyysleimat ovat myös edelleen ihmisten mielessä. Riippumaton asiantuntijaselvitys nosti raporttinsa otsikkoon petokset, huonon hallinnon ja nepotismin ja päätti raporttinsa väitteeseen, että komissiossa vastuuta luonnehtii täydellinen vastuuttomuus, "On yhä vaikeampaa löytää ketään, jolla olisi edes vähimmässä määrin vastuuntuntoa. Sitä on ensi sijassa löydettävä yksittäisiltä komission jäseniltä ja toiseksi komissiolta kollegiona."¹¹ Kesällä 2003 esille tulleet varojen väärinkäytösepäilyt Euroopan tilas-

tovirastossa eivät ole tuota epäluuloa kokonaan hälventäneet. Komission tiukka pitäytyminen kollegiaaliseen vastuuseen heittää varjon koko komission ylle.

Kansallisten komissaarien kannattajat joutuvat puolustamaan argumenttejaan suuren komission aiheuttamaa tehottomuusväitettä vastaan. Tilanne on helpompi niille maille, jotka asettavat hallitustenvälisen yhteistyömetodin etusijalle ja kannattavat vahvan neuvoston valtaa ja epäilevät komissiota. Nuo maat eivät edes lähtökohtaisesti usko siihen, että Euroopan komissio kykenee estämään yksittäisiä valtioita hyötymästä muiden kustannuksella. Suomen hallitus on perustanut toimintalinjansa eurooppalaisen yhteisömetodin pohjalle, jossa painotetaan komissiota neuvoston kustannuksella. Kansallisen komissaarin puolustajien argumentti on heikolla pohjalla, jos pitää paikkansa väite, että suuri komissio lamauttaa toiminnan tehokkuuden. Argumentti tulee vielä vaikeammaksi jos tämä johtaa siihen, että suuret maat palauttavat itselleen toisen komissaarin. Siitä päästiin eron Nizzan sopimuksella. Kansallisen komissaarin puolustajien väitteeltä jopa putoaa pohja. Tähän saakka keskustelu on osoittanut, että tehoton komissio ei kykene puolustamaan yhteistä eurooppalaista politiikkaa eikä estämään joitakin maita hyötymästä muiden kustannuksella. Kansallisen komissaarin puolustajat joutuvat siten lopultakin perustamaan toimintalinjansa kansallisen legitimitietin varaan eli vahvaa yhteistä politiikkaa voidaan harjoittaa vain, jos tuon politiikan keskeisillä instituutioilla on uskottavuus ja poliittinen hyväksyntä.

Suuren komission tehottomuusargumentti kulkee seuraavalla tavalla. Yleisesti tiedetään, että suuret kollegiaaliset päätöksentekuelimet – kuten Euroopan komissio - ovat tehottomia. On tuotu esille, että kun komission kokoa suurennetaan, komission tosiasiassa irtautuu kollegiaalisuuden yksimielisyysperiaatteesta ja alkaa tehdä enemmistöpäätöksiä. Koska kansallisen komissaarin tehtävä on kansallisten intressien vartiointi, eurooppalaiseen intressiin pyrkivät päätökset tuottavat vaikeuksia aina jollekin maalle. Tällöin noudatetaan niin sanottua solidaarisuuden periaatetta. Sen mukaisesti komissio ottaa huomioon jonkin maan niin sanottu elintärkeät intressit. Samanlainen periaate on niin sanottu perustuslaillinen este. Sillä viitataan jonkin maan lainsäädännöstä aiheutuvaan periaatteeseen. Yksittäisiä päätöksiä tehtäessä aina löytyy helposti lobbareita, jotka val-

voivat elintärkeitä etujaan ja voivat vaatia neuvotteluja ja lykkäystä päätöksiin. Sitä tehtävää ovat hoitaneet kabinetit, jotka perinteisesti ovat koostuneet komissaarin kansallisista maanmiehistä. Nykyisin kabineteissa on yhä enemmän edustajia eri maista.

Jos maat ovat valmiit taistelemaan loppuun saakka suuren komission puolesta saadakseen oman komissaarin, maat hylkäävät suuresta komissiosta aiheutuvan tehottomuusargumentin tai asettavat sen toissijaiseksi. Tästä on tehtävissä ainoastaan yksi päätelmä; pienet maat eivät usko komission kykyyn irrottautua kansallisista eduista ja ajaa yleistä eurooppalaista intressiä. Ne eivät usko unionin viralliseen oikeusperustaan.

Prodin komissio puolustaa laajaa komissiota tehottomuusväitteitä vastaan käytännön argumentein muun muassa vetoamalla viime vuosina toteutettuihin uudistuksiin komissiossa ja niistä saatuihin positiivisiin kokemuksiin. Prodin mukaan johtamansa komissio on perustanut pieniä komisioryhmiä, joissa pääosa päätöksistä tehdään ja että vain suuret linjapäätökset ja strategiset kysymykset tuodaan komission kollegiaaliseen päätöksentekoon. Argumentti on mielestäni hyvä. Perustelin sitä myös mainitussa tutkimuksessani.

Prodin komissio nostaa kollegiaalisuuden keskeiseksi argumentiksi puolustaessaan komissaria jokaisesta maasta. Mitä kollegiaalisuus ja kollegiaalinen vastuu sitten tarkoittavat? Suomalaisille kollegiaalisuus on tuttu periaate. Sen ytimenä on jäsenen tasa-arvoisuus ja kaikkien osallistuminen päätöksentekoon, mutta toisaalta ristiriitailanteessa vähemmistön velvollisuus hyväksyä enemmistön kanta. Kollegiaalisuusperiaate on otettu käyttöön 1600-luvun oikeusistuimissa, josta se siirrettiin hallintoon, keskusvirastoihin ja 1800-luvulla sitä seurattiin senaatissa ja itsenäistymisen jälkeen valtioneuvostossa. Hallinnossa käyttöalaa supistettiin 1990-luvun alussa, sillä sen katsottiin jäykistävän päätöksentekoa. Valtioneuvostossa se on edelleen voimassa, vaikka keskusvirastoista se poistettiin hallitusmuodon muutoksella. Kollegiaalisuutta on puolustettu eri tavoin. Suomessa sen on sanottu turvanneen muun muassa suomalaisen autonomian ankan venäläistämisen paineessa 1800-luvun lopulla. Sittenkin sen on sanottu turvanneen hallintoa voimakasta hallinnon politisoimista vastaan.

Kollegiaalisuus pitää yllä jäsentensä keskinäistä suhdeverkostoa, jossa on samoja piirteitä kuin pienessä klubissa. Klubihenki kehittyi vain jos sitä

pidetään yllä tietyn aikaa. Ihmiset luottavat toisiinsa, sillä he tietävät osanottajien näkökannat. He ovat yleensä työskennelleet pitkään yhdessä muissa yhteyksissä. Kansallisissa hallituksissa se tarkoittaa parlamenttituttavuutta. Oleellista on, että kollegiaaliseen toimintaan sisältyy vahva yhteishenki ja vastuu. Kollega ei yleensä petä toisia eikä salaa omia tekemisiään muilta. Kollegion jäsenet eivät työskentele toisistaan riippumattomasti. Ristiriidat pyritään ratkomaan tavalla, joka ei vahingoita kunkin osanottajan tärkeimpiä intressejä ja perusarvoja. Kollegiaalisuus tuottaa sivutuotteenaan luotettavuutta, mutta se on samalla kollegiaalisuuden edellytys. Jean Blondel ja Nick Manning pitävät luotettavuutta kollegiaalisuuden keskeisenä koodina, jota "klubin" jäsenet seuraavat.¹² Tällaista kollegiaalisuutta kehittyi kaikkiin suppeisiin neuvotteluryhmiin.

Kollegiaalisuuden korostaminen tuo uudenlaisen elementin keskusteluun komission tehokkuudesta. Muodollinen koko menettää merkityksensä ja saa uudenlaisia piirteitä. Tehokkuus syntyy kollegiaalisuuden ja solidaarisuuden hengestä, keskinäisen yhteisyyden tiedostamisesta ja eurooppalaisen yleisen edun sekä lujan eurooppalaisen politiikan luomisen tarpeesta. Tilapäisesti kokoontuvaan neuvostoon ei sellaista henkeä kehity. Tätä vaikeuttaa myös se, että neuvostojen tehtävä on nimenomaan kansallisten etujen puolustaminen. Kuitenkin sellaisiin neuvostoihin, jotka kokoontuvat säännöllisesti, voi kehittyä myös keskinäistä kollegiaalisuutta. Yleisten asiain neuvostossa, maatalousneuvostossa ja Ecofinissa, jossa jäsenvaltioiden ministerit työskentelevät yhdessä pitkään ja ajoittain hyvin tiivistikin, on tunnistettavissa kehittyvää kollegiaalisuutta.

Prodin komission kanta kaikkia maita edustavasta kollegiaalisesta komissiosta, lähtee siitä, että kollegion jäsenet edustavat kollegiossa nimenomaan kansallisia näkökantoja eivätkä oman pääosastonsa arvoja, tehtäviä ja intressejä. Tämä on kannanoton ydin, mutta samalla argumentin epäuskottavuus. Mikäli komissaarien tehtävä olisi edustaa oman salkkunsaja tehtäväkenttäänsä arvoja komission kollegisessa istunnossa, tuon tehtävän hoitaisivat varmaan pääosastojen teknokraatit paremmin kuin komissaari. Suuressa komissiossa salkut ovat kovin kapeat ja vaikeasti sisäistettäviä. Tuohon tehtävään ei tarvita kansallisia komissaareja. Kansallisten näkökantojen edustaminen jää uskottavammaksi selitykseksi. Prodin komission esitys pyrkii yhdistämään kollegiaalisuu-

den ja kansalliset edut tuomalla eurooppalaisesta edusta kansallisten intressien pohjalle yhteisyyttä ja siten lieventämällä kansallisten etujen vasta-kohtaa. Kollegiaalisuus pyrkii hitsaamaan yhteen kansallista erilaisuutta. Tavoitteena on, että eurooppalaiseen etuun samaistuvat komissaarit irtautuvat kansallisista näkökannoista ja edustavat kotimaansa suuntaan eurooppalaista näkökantaa ja myyvät yhteistä eurooppalaista linjausta.

Suuren komission tehottomuutta koskevan keskustelussa ei ole yleensä kiinnitetty huomiota komission tehtäväkentän ja komission hallinnon pirstaloitumiseen mikä aiheutuu salkkujen lisäämisestä. Kun tulevaisuuden laajentuneen EU:n suuressa komissiossa jokaisella maalla on oma salkku ja suurilla mailla kaksi salkkua, komission tehtäväkenttä on pilkottava niin pieniin osiin, että sitä on vaikea koordinoita. Pirstaloituminen johtuu siitä, että jäsenvaltiot eivät hyväksy salkuttomia komissaareja vaan haluavat, että heidän komissaarinsa johtaa jonkin asian valmistelua. Komission tehtäviä ei jaeta edes tasaisesti vaan erikokoisiin osiin. Suuret valtiot vaativat komissaareilleen painavan salkun. Pieniin osiin pilkotussa hallinnossa asioiden yhteensovitus heikkenee ja politiikat tulevat ristiriitaisiksi. Hallinnollinen rationaalisuus ei siitä lisääny.

Keskustelussa komission uudistamisesta viitataan usein komission salkkujakoon ja komission sisäiseen organisoitumiseen, mutta komission kokoa ja salkkukysymystä ei yleensä kytketä toisiinsa. Mikäli jokainen jäsenvaltio saa oman komissaarin, tällöin ei olisi lainkaan tarpeellista antaa jokaiselle komissaarille omaa salkkua. Salkuton komissaari voi keskittyä seuraamaan asioiden valmistelua komissiossa ja olla sitä kautta vaikutusvaltaisempi kuin jostakin tehtävästä vastaava komissaari. Salkuttoman komissaarin ei tarvitse kantaa vastuuta hallinnosta, budjetoinnista, henkilöstökysymyksistä eikä olla riippuvainen mahdollisesti tehottomien virkamiesten johtamisesta. Hän voi keskittyä rauhassa kansallisten tai eurooppalaisten näkökantojen ajamiseen. On kuitenkin huomattava, että kysymys salkusta ei liity millään tavoin päätöksenteon kollegiaalisuuteen luonteeseen. Komissio voi toimia kollegiaalisesti, vaikka kaikilla komissaareilla ei olisikaan omaa salkkua.

3. MIKÄ OLISI HYVÄ EUROOPPALAISEN INTRESSIN MUKAINEN RATKAISU?

Ottaen huomioon komissiota koskevat ristiriitaiset näkemykset, tulevaisuuskonventin ehdotus on käsittääkseni rationaalinen, sillä siinä komission koko rajataan viiteentoista eli painotetaan tehokkuutta. Tulevaisuuskonventin ehdotus perustuu legalistiseen käsityskantaan: komissio toimii niin kuin säädökset sanovat ja unionia koskeva virallinen teoria selittää. Unioni on luotu lujan eurooppalaisen politiikan turvaamiseksi, sillä kansalliset hallitukset eivät siihen yksin kykene. Tulevaisuuskonventin ehdotuksessa annetaan suurille jäsenmaille tosiasiaa kuitenkin pysyvä asema komissiossa. Ehdotuksessa korostetaan rotatioperiaatetta, mutta lähdetään samaan aikaan jäsenvaltioiden väestöllisen ja maantieteellisen moninaisuuden huomioon ottamisesta. Legalistinen, virallisiin instituutioihin perustuva malli sopii suurille maille. Pienet maat pitävät kiinni unionin jäsenmaiden tasa-arvosta ja yhdenvertaisuudesta.

Mikäli kansallisten komissaarien säilyminen nousee instituutioiden uudistamisen ratkaisevimaksi kysymykseksi, tulisi samaan aikaan keskustella myös komission roolista ja asemasta instituutioiden järjestelmässä. Euroopan yhdentymisessä on lopultakin kyse vahvan eurooppalaisen politiikan luomisesta. Kansallisten komissaarien puolustamisessa luja eurooppalainen näkökanta asetetaan kansallisten etujen ja instituutioiden alle ja eurooppalaisesta politiikasta tehdään hallitusten välistä yhteistyötä. Siinä tapauksessa ratkaisua tulisi etsiä neuvoston suunnalta tai määrittelemällä komission rooli ja tehtävät uudelleen. Niitä tulisi supistaa. Suomi on kuitenkin koko 1990-luvun ajan ajanut vahvasti eurooppalaista yhteisömetodia ja vahvistanut sitä tarkoitettavia unionin toimielimiä eli komissiota. Suomen hallitus siis luottaa virallisiin eurooppalaisiin instituutioihin. Toinen vaihtoehtoinen etenemistie olisi koko EU:n tavoitteiden ja tehtävien karsiminen ja sen roolin heikentäminen. Tehtäviä tulisi siinä tapauksessa siirtää mahdollisimman paljon subsidiariteettiperiaatteen mukaisesti kansalliselle tasolle, alueille tai neuvostolle.

Keskustelu komission koosta palautuu yhdentymisen perusteisiin eli yhtenäisen, vahvan eurooppalaisen politiikan tarpeeseen ja mahdollisuuksiin nykyisin ja tulevaisuudessa. Sitä pidetään usein kansallisiin intresseihin perustuvan politiikan vastakohtana. Kansallisten etujen ja eurooppalaisen

edun ei aiempaa globaalimmin toimivassa maailmassa pitäisi olla toistensa vastakohtia. Kuitenkin hyväksynnän saaminen tälle ajatukselle on vaikeata. Yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan harjoittamisessa ja linjausten hahmottelussa vaikeus näkyy selvästi. Suurimmat eurooppalaiset valtiot, Ranska, Englanti ja Saksa kuvittelevat olevansa globaaleja suurvaltoja, jotka pärjäävät edelleen yksin maailmanpolitiikassa. Ne eivät ole olleet pitkään aikaan supervaltoja eikä niitä tänäänkään voi verrata Yhdysvaltoihin. Lähivuosikymmeninä niiden ohi ajaa myös Kiina.

EU:n lähtökohtana on Euroopan ihmisten ja heidän poliittisten edustajiensa eli hallitusten päätös luoda yhteiset instituutiot, joiden avulla turvataan kansalliset edut. EU:n instituutioiden nykyinen uudistaminen on yksi askel pitkässä yhteisten asioiden hoitamisen historiallisessa kehityksessä. Nykyisen valtiollisen järjestelmän pohjalle rakentuvan kehityksen juuret menevät aina 1500-luvulle, jolloin käynnistyi valtiollisten instituutioiden rakentaminen. Prosessi kesti aina Napoleonin aikaan saakka. Westfalenin rauhassa vuonna 1648 luotiin nykyinen suvereenien valtioiden pohjalle perustuva kansainvälinen toimintajärjestelmä. Suomessa kehitys alkoi hitaammin, sillä vasta Suomen irrottaminen Ruotsin yhteydestä 1800-luvun alussa käynnisti omien valtiollisten perusinstituutioiden rakentamisen Suomessa. 1800-luvun puolivälissä tämä valtiollinen rakennustyö sai aivan uudenlaisia kansakunnan muodostumisen piirteitä, sillä ihmiset alkoivat organisoiutua poliittisesti puolueiksi. Modernin kansalaisuuden rakennusosat syntyivät. Siihen saakka Suomea oli hallinnut pieni elitistinen virkamiehistö Venäjän keisarin muodollisen johtovallan alaisuudessa, mutta kansakunnan muodostumisen myötä puolueet vaativat pääsyn yhteisten asioiden hoitoon. Käynnistyy demokratisoituminen siirsi vallan virkamiehiltä ja hallinnolta valtiopäiville ja sittemmin yksikamariselle eduskunnalle. Suomen itsenäistyttyä luotiin nopeasti nykyiset hyvinvoinnin instituutiot, ml. julkiset hyvinvointipalvelut ja tulonsiirtojärjestelmät.

EU:n tulevaisuus valtioiden liittona tai jonkinlaisena liittovaltiona edustaa yhteisten asioiden hoitamisen eli politiikan teon seuraavaa vaihetta. Euroopan yhdentyminen on tuonut politiikkaan yhden ylimääräisen kerroksen, ylikansallisen tason. Kansallisuus oli 1800-luvun alussa ideologinen perustelu kansallisten instituutioiden lujittamiselle ja politiikan harjoittamiselle valtion puitteissa. Kansallisuusaatetta nostettiin niin voi-

makkaaksi identiteetin ja samaistumisen perusteeksi, että sen nimissä saatettiin käydä sotia. Ihmiset saatiin uskomaan, että he pystyvät turvaamaan etunsa parhaiten kansalliselle pohjalle rakennettujen valtioiden puitteissa. Puolueet ajoivat kannattajiensa etuja valtiollisten instituutioiden kautta. Kun markkinoiden toimintaa on 1980-luvulta alkaen vapautettu kansallisella ja kansainvälisellä tasolla valtiollisesta säätelystä, ovat valtiolliselle pohjalle rakentuneet päätöksentekojärjestelmät menettäneet tehonsa. Kansallisvaltioiden johtajat ovat huomanneet menettäneen valtaansa ja tulleen hampaattomiksi puolustessaan kannattajiensa etuja. Vaikka kansallisten etujen ajaminen ja puolustaminen on useimpien hallitusten politiikan ylin tavoite, se ei enää voi toteutua kansallisista rakenteista kiinni pitäen. Se voi toteutua vain tehokkaan, eurooppalaisen intressin perustuvan yhteisen politiikan ja sitä toteuttavien instituutioiden kautta. Sitä kautta hallitukset luovat yhteisen toimintalinjan ja vartioivat, että toiset eivät hyödy liiaksi toisten kustannuksella. Yhteistoiminnan tarpeellisuuden ovat havainneet eurooppalaiset suuret valtiotkin. Terrorismita osoittaa, että edes Yhdysvallat ei yksin kykene vakauttamaan rauhaa ja demokratiaa Irakiin. Tehdäkseen yhteisestä eurooppalaisesta politiikasta uskottavan, maat ovat perustaneet yhteisiä toimielimiä, luoneet eurooppalaisen oikeusjärjestyksen ja nyt aiempaa selkeämpää perustuslaillista sopimusta.

Mitä edellinen poliittista päätöksentekoa ja hallitsemista koskeva historiallinen kehitys voisi tarkoittaa komission kokoa koskevassa kysymyksessä? Tiivistetysti: kansalliseen uskottavuuteen perustuva argumentti pitää kiinni edelleen 1600-luvulla luodusta ja 1800-luvulla vahvistetusta kansallisvaltiollisesta mallista. Mitkään EU:n jäsenmaat eivät ole irrottaneet kansallisesta viitekehiksestään. Näin menettelevät sekä suuret että pienet maat. Suuret eurooppalaiset maat ovat tottuneet harjoittamaan suurvalta- ja voimapolitiikkaa, jonka mukaan vain valtioiden ja valtioliittojen voima ratkaisee kenen tahdon mukaisesti tilanteet kehittyvät. Liittoutumisen tarkoituksena on lisätä maan omaa vaikutusvaltaa. Euroopan integraatio on muuttanut jonkun verran näitä oletuksia, mutta ei ole siitä hävittänyt. Erikokoisilla mailla on erilaisia kansallisten etujen ajamisen strategioita. Erityisen vaikeata entisille eurooppalaisille suurvalloille on oppia elämään nykyisessä maailmassa, jossa kansainväliset voimasuhteet muuttuvat. Entiset

suurvallat taipuvat toimimaan kuin nykyiset suurvallat. Yhteinen eurooppalainen politiikka on kaukainen unelma. Se on lakikirjassa, säädöksissä ja se pyrkii olemaan myös eurooppalaisissa instituutioissa ja organisaatioissa. Hyväksyttävyyden nuo instituutiot saavat vielä 2000-luvun alussa ainoastaan kansallisten näkökantojen kautta.

Kansallisessa tulkinnassa oletetaan, että EU:n toimielimet ja instituutiot eivät toimi säädösten mukaisesti. Instituutioiden toiminnasta tehdyt havainnot ja niihin perustuvat yleistykset synnyttävät reaali poliittisen tulkinnan asioiden tilasta. Siihen uskotaan enemmän kuin toimintaa ohjamaan juridiikkaan. Havainnot osoittavat, että politiikka on luonteeltaan taistelua eduista. Poliitiikka on valtapeliä, jossa eri toimijat tavoittelevat valtasemia ja omien tavoitteiden ajamista. Se on machiavellilainen ja reaali poliittinen tulkinta poliitikasta. Komissio on politiikan teon yksi foorumi muiden joukossa. Päätöksiä tehdessään komissio ottaa kantaa ristiriitaisiin etuihin, ovat ne sitten kansallisia, taloudellisia tai sosiaalisia. Poikkeuksen kansalliselle pohjalle rakennetusta päätöksenteosta on Euroopan parlamentti. Kun parlamentti päättää komission puheenjohtajasta, päätös tehdään poliittisten voimasuhteiden mukaisesti, ei kansalliselta pohjalta. Näin parlamentin porvarilliset jäsenet kannattavat porvarillista ehdokasta. Puheenjohtaja Ville Itälän mukaan Suomea edustavat kokoomuslaiset euroedustat eivät äänestä suomalaista Lipposta komission puheenjohtajaksi, sillä Lipponen on sosialisti. Vaikka komission jäsenten valinta on ideologinen ja poliittinen kysymys, komissio päätöksiä tehdessään ottaa kantaa kansallisiin ristiriitoihin. Komissaari Liikanen on sanonut sen selkeästi. Kun politiikkaa pidetään kamppailuna vallasta ja kannattajien etujen ajamisena, poliittisen realismin läpituunkemat poliittiset päättäjät EU:n pääkaupungeissa eivät hevin vakuutu EU-diskurssin kauniista periaatteista yleisestä eurooppalaisesta edusta eivätkä usko säädösten luomaan teoriaan eurooppalaisista instituutioista. Kun todellisuus ei vastaa ihanteita, komissioon on saatava kansallisten etujen ajaja. Tämä realismi on kaikkien EU-valtioiden lähtökohta tällä hetkellä. Jos suuret maat pitävät omista edustajistaan, ei pienillä mailla ole syytä luopua omistaan. Maan asukasmäärä ei voi pitää ratkaisevana argumenttina, jos muka kansalliset seikat ovat toissijaisia.

EU:n komission Suomen- edustuston johtaja Timo Mäkelä antaa tukea reaali- ja valtopoliittiselle

tulkinnalle. Hän arvioi syyskuussa 2003, että EU:n keskeiset johtajanpaikat täytetään niiden maiden sisältä, jotka ovat mukana erilaisissa eurooppalaisissa ytimissä. "Näitä periaatteita ei kirjata mihinkään, mutta politiikka on sellaista, että tähän suuntaan helposti mennään". Nizzan huippukokous ja siellä syntynyt malli EU:n vallanjaosta avasivat suomalaisten silmiä. "Silloin alkoi paljastua, että Euroopassa on isoja maita, joiden intressit painavat eurooppalaisessa päätöksenteossa enemmän kuin pienten. Peli koveni Nizzan jälkeen. Ainoa tapa turvata jäsenmaiden tasarvoisempi asema EU:ssa on vahvistaa sovittujen sääntöjen noudattamista valvovia instituutioita."¹³

Reaali poliittinen argumentti etsii tukea myös legitimeettiargumenteista ja virallisista instituutioista. Sen mukaan tehokkaalla eurooppalaiselle poliitikalla ja eurooppalaisilla instituutioilla voi olla kansallista uskottavuutta vain jos kansalaiset luottavat siihen. Jokaisen valtion oma edustaja turvaa sen. Legitimeettiargumentti ei kuitenkaan kestä kovin perusteellista tutkintaa. Poliittinen järjestelmä ei ole tuntenut aiemminkaan erityisen suurta huolta muiden poliittisten instituutioiden uskottavuudesta. Kansallisten poliittisten elinten uskottavuuskriisit ovat vain harvoin tuottaneet toimintamuutoksia poliittiseen käyttäytymiseen.

Mikä olisi hyvä ratkaisu?

On varmaan realistista olettaa, että poliittinen realismi vahvistuu arkipäivän havainnoista päättäjien keskuudessa. Näin kansallisuus, epäluulot toisia kohtaan ja toisten halu ajaa omia itsekkeitä etujaan elävät ja voivat hyvin tulevaisuuden Euroopassa. Pääkaupunkien päättäjät sen tietävät. Näin ollen tässä tilanteessa on syytä pitää kiinni omasta komissaarista. Niin näyttävät suuret maatkin tekevän. Rotaatioperiaate olisi hyvä, jos kaikki olisivat siinä mukana. Jos mikään maa ei luovu omasta komissaaristaan, häviäjät ovat Euroopan kansalaiset ja luja, yhtenäinen eurooppalainen politiikka. Eurooppalaiset päätökset jumiutuvat, luottamusta yhteisestä Euroopasta ei synny yrityksiin eikä kansalaisten keskuuteen. Yhdysvallat, joka on suuri globaali toimija, kykenee kevyesti jyräämään Euroopan hajanaisten valtioiden politiikan. Se voi käyttää hyväkseen eurooppalaista eripuraisuutta. EU:n tulevaisuus rakentuu entistä enemmän hallitusten väliseen yhteistyöhön. Jos kuitenkin käy niin, että suuret maat luopuvat omasta komissaa-

ristaan, ja unionissa siirrytään rotaatioon tai maa-ryhmäkohtaiseen malliin, Suomella ei ole syytä harata vastaan. Jos komissioon tulee lisää komissaareja, ongelma voin yrittää ratkaista komission sisäisillä työnjaon järjestelyillä.

Uuden perustuslain valmistelu koskee Euroopan perustustuutioita ja sen perspektiivi on siten pitkä aikaväli. Sen tavoitteena on yhteisen eurooppalaisen politiikan toimintaedellytysten lujittaminen. Mikäli jäsenmaiden hallitukset ja parlamentin säilyttävät nykyisen hallitsevan asemansa politiikan legitimitettiin foorumina eikä irtautuminen kansallisista lähtökohdista etene nykyistä nopeammin, eurooppalaisten instituutioiden rakentaminen on vaikeata. Tilanne on hieman eriskummallinen jo tällä hetkellä. Vaikka pääosa eduskunnan lainsäädännöstä on alkuperältään eurooppalaista ja koskee direktiivien sopeuttamista kansalliseen järjestelmään, eurooppalaisen politiikan hyväksyttävyyden rakennetaan kansallisella tasolla. Suomessakin on sanottu, että EU-Suomessa kansallisen tason roolissa painottuu hyväksyttävyyden hankkimisen päätöksille ja kansallisen identiteetin ylläpitäminen.

Vaikka kansallisista argumenteista luopuminen ja siirtyminen eurooppalaiseen etuun voisivat näyttää tulevaisuuteen katsovilta ja tarpeellisilta toimintajoinnoilta globaalisti toimivassa kansainvälisessä taloudessa, politiikan realiteetit ovat osoittaneet kansallisten etunäkökohtien elinvoimaisuuden viime vuosien globaalissa päätöksenteossa. Ruotsin kansanäänestys, WTO-neuvottelujen epäonnistuminen Cancunissa syyskuussa 2003 ja euron käyttöönoton kangertelu monissa maissa ovat sen ilmauksia. Presidentti Georg W. Bush on perustellut Yhdysvaltain irtautumista kansainvälisistä sopimuksista kansallisilla eduilla. Vaikka tämä on kansainvälisen politiikan arkipäivää, Euroopan kannalta tällainen kehitys on huolestuttavaa. Tosiasia on, että mikään eurooppalainen valtio ei kykene yksin puolustamaan omia kansallisia etujaan pitkällä aikavälillä yksin ilman yhteistä eurooppalaista politiikkaa. Jokainen maa voi rakentaa kahden ja usean maan välisiä sopimusverkostoja ja elää niiden kanssa jonkun aikaa, mutta pitkän päälle se ei tuota kestäviä tuloksia. Erityisen tärkeää yhteinen politiikka on ympäristö-, kauppa-kehitys- ja turvallisuuspolitiikassa. Finanssipolitiikasta jäsenvaltiot eivät luovu eikä siihen pidä pyrkiäkään. Euroopan unionin pitäisi keskittyä suuriin asioihin ja jättää sensitiiviset ihmisten elämään liittyvät arkipäivän kysymykset kansalliselle tasolle.

VIITTEET

¹ Ks Valtioneuvoston selonteko eduskunnalle konventin tuloksista ja valmistautumisesta hallitustenväliseen konferenssiin. VNS 272003 vp, 37.

² Merkittävin poikkeava puheenvuoro on kansanedustaja Kimmo Kiljunen varhainen esitys (Ilta Sanomat 2.9.1999, EU-komissaarista luovuttava), että Suomi voisi luopua omasta komissaarista, jos muut ovat valmiit samaan. Suomi voisi hänen mukaansa olla esimerkinä.

³ Komission lausunto Euroopan unionin perustustaista, 17.9.2003.

⁴ Financial Times 16.10.2003. Deal with Spain and Poland may save talks.

⁵ Ks. Valtioneuvoston selonteko eduskunnalle konventin tuloksista ja valmistautumisesta hallitustenväliseen konferenssiin. VNS 2/2003 vp, 37. Ks. myös ulkoasiainvaliokunnan mietintö 4/2003 vp valtioneuvoston selonteosta konventin tuloksista ja valmistautumisesta hallitusten väliseen konferenssiin.

⁶ Seppo Tiihonen: Komission hallinnon uudistaminen. Valtiovarainministeriö, Helsinki 1998.

⁷ Valtioneuvoston selonteko eduskunnalle konventin tuloksista ja valmistautumisesta hallitustenväliseen konferenssiin. VNS 272003 vp, 38.

⁸ Erkki Liikanen Turun Sanomissa 10.5.2003.

⁹ Talous- ja rahaliittoon kuuluvat maat muodostavat epävirallisen ecofin-neuvoston (ns. euro-ryhmän). Siihen eivät kuulu euroon kuulumattomat maat. Sen kokouksiin eivät pääse edes jäsenmaiden suurlähettiläät. Epävirallinen ecofin-neuvosto tosiasiasasiassa suuntaa virallisen ecofin-neuvoston toimintaa.

¹⁰ Iltalehti 13.10.2003: Liikasen kallis lipsahdus. Ks. myös Helsingin Sanomat 13.10.2003: EU:n komissio saneli Suomelle maataloussopimuksen ehdot.

¹¹ Riippumaton asiantuntijaselvitys. Ensimmäinen kertomus syytöksistä, jotka koskevat petoksia, huonoa hallintoa ja nepotismia Euroopan komissiossa, 129. (1/45). Tiedote EU 3-1999. (, luettu 21.9.2003).

¹² Jean Blondel, Nick Manning: Do Ministers Do What They Say? Ministerial Unreliability, Collegial and Hierarchical Governments. Political Studies; 2002, Vol. 50, 463.

¹³ Komission Mäkelä: Johtopaikoille voi nousta vain EU:n ytimestä. Komission Suomen-edustuston ykkösmies siirtyy Brysseliin. Helsingin Sanomat 19.9.2003.